

To Ολοκαύτωμα του Χορτιάτη

Ο θάνατος ενός Γερμανού στρατιώτη σήμαινε ένα και μόνο πράγμα για τις δυνάμεις Κατοχής, την εφαρμογή του δόγματος της συλλογικής ευθύνης, δηλαδή, όχι τη θανάτωση των υπευθύνων, αλλά την τυφλή δολοφονία αμάχων.

Μια ενέδρα που στήθηκε στο ρωμαϊκό υδραγωγείο Καμάρα από μικρή ομάδα ανταρτών της XI Μεραρχίας του ΕΛΑΣ, σχεδόν ένα μήνα πριν την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, κατά την οποίαν σκοτώθηκαν ένας υπάλληλος του Δήμου Θεσσαλονίκης και ένας Γερμανός γιατρός και τραυματίστηκε ένας Γερμανός στρατιώτης, υπήρξε η αφορμή για τη δολοφονία των

περισσότερων κατοίκων του χωριού Χορτιάτη, στις 2 Σεπτεμβρίου του 1944, από τις δυνάμεις του λοχαγού των SS Φρίτς Σούμπερτ και των ταγματασφαλιτών Καπετανάκη, Γερμανάκη και Περηφανάκη.

Αν και οι πηγές δεν ταυτίζονται στον αριθμό των ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους στο Χορτιάτη και κάποιες δίνουν το αριθμό 246 και κάποιες άλλες υποστηρίζουν πως 147 δολοφονήθηκαν, συμφωνούν πως επρόκειτο για ένα από τα απεχθέστερα εγκλήματα των Ναζί κατά της ανθρωπότητας⁵⁰.

Ο τραυματισμένος στρατιώτης μαζί με ένα συνάδελφο του, κατόρθωσαν να ξεφύγουν προς το Ασβεστοχώρι και να αναφέρουν το επεισόδιο στη Γερμανική Διοίκηση Θεσσαλονίκης. Το μεσημέρι, μια φάλαγγα των Ναζί με 32 αυτοκίνητα μπήκε στο χωριό με πυροβολισμούς, σκορπώντας τον τρόμο και το θάνατο στους πανικόβλητους κατοίκους του χωριού. Ταυτόχρονα με τη λεηλασία σπιτιών και καταστημάτων, έδωσαν διαταγή να συγκεντρωθεί όλο το χωριό στο καφενείο της πλατείας. Καθώς, όμως, δεν έμειναν ευχαριστημένοι από τη συγκέντρωση, άρχισαν να ψάχνουν στα σπίτια και να σέρνουν έξω ηλικιωμένους, αρρώστους, βρέφη και νήπια, ενώ όσους δε μπορούσαν να μετακινηθούν, τους δολοφονούσαν επί τόπου. Μάλιστα, η αγριότητα τους ήταν τέτοια που δε δίστασαν να σκοτώσουν μικρά παιδιά, χτυπώντας τα στο τοίχο, μπροστά στα έντρομα μάτια των μητέρων τους. Κάποιες μητέρες που προσπάθησαν να σώσουν τα παιδιά τους, φυγαδεύοντας τα από ένα παράθυρο του ζυμωτηρίου στο πίσω μέρος του φούρνου, έγιναν γρήγορα αντιληπτές με αποτέλεσμα οι Ναζί να τοποθετήσουν στο σημείο ένα στρατιώτη και όποιο παιδί έβγαινε πυροβολούνταν....

Εν τω μεταξύ, ο Σούμπερτ, γνωστός φονιάς των Ναζί, ξεκίνησε τις ανακρίσεις στην πλατεία του χωριού. Καθώς δεν ικανοποιήθηκε από τις εξηγήσεις, κατέφυγε στο βασανισμό των κατοίκων. Μάταια ο ιερέας του Χορτιάτη, παπάς Δημήτρης Τομαράς, γενναίος Μακεδονομάχος, και ο πρόεδρος της Κοινότητας, Χρήστος Μπατάτσιος, προσπαθούσαν να μεσολαβήσουν για

⁵⁰ Στην Μαύρη Βίβλο της Κατοχής υποστηρίζεται το πρώτο νούμερο, ενώ σε ομιλία σε εκδήλωση του δήμου Συκεών αναφέρονται 147 νεκροί. Βλ. Συλλογικός Τόμος, Η Μαύρη Βίβλος, διπ. π., σ. 89 και Εκδήλωση Δήμου Συκεών Θεσσαλονίκης, 22-23/05/2008.

να σώσουν τον κόσμο. Μάλιστα ο πρώτος που δολοφόνησαν υπήρξε ο Παπά – Δημήτρης, αφού προηγουμένως είχε υποχρεωθεί να παρακολουθήσει το βασανισμό και το βιασμό των δύο θυγατέρων του. Ακολούθησε ο Κοινοτάρχης και η οικογένεια του...

Όμως, η δίψα των κατακτητών για αίμα δεν είχε ικανοποιηθεί ακόμη. Ο λοχίας Σούμπερτ είχε διατάξει τον αφανισμό του Χορτιάτη. Οι κάτοικοι του χωριού σχημάτισαν δύο ομάδες. Η πρώτη ομάδα, ξεκινώντας από την πλατεία, οδηγήθηκε στο φούρνο της οικογένειας Νταμπούδη, ενώ η άλλη από το εξοχικό κέντρο «Κήπος» στο φούρνο της οικογένειας Γκουραμάνη⁵¹. Γύρω από τους φούρνους τοποθετήθηκε μια εύφλεκτη κίτρινη σκόνη που έπαιρνε φωτιά με μερικές πιστολιές. Ακολούθησαν σκηνές απερίγραπτης φρίκης, καθώς δεκάδες άνθρωποι καίγονταν ζωντανοί. Οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης ακόμα διηγούνται πως «η μυρωδιά του μπαρούτιού έφτανε μέχρι κάτω στην πόλη»...

Στρατιώτες εξακολουθούσαν να περιφέρονται στο χωριό, εκτελώντας όποιον ζωντανό συναντούσαν, ενώ μια άλλη ομάδα Ναζί και ταγματασφαλιτών έξω από το χωριό φώναζε πως είναι αντάρτες που ήρθαν για να προστατεύσουν τους κατοίκους του Χορτιάτη, παγιδεύοντας και οδηγώντας στην ατίμωση και το θάνατο πολλές γυναίκες του χωριού, που έτρεξαν για βοήθεια σε αυτούς. Οι κατακτητές αποχώρησαν από το χωριό μόνο όταν είχαν βεβαιωθεί πως δεν είχε απομείνει κανείς ζωντανός....

Δεκαέξι ακριβώς χρόνια μετά τη σφαγή των αθώων του Χορτιάτη, στις 2 Σεπτεμβρίου 1960, έγιναν τα αποκαλυπτήρια του μνημείου του Ολοκαυτώματος του Χορτιάτη, για να μαρτυρά τη θηριωδία που έλαβε χώρα εκεί, για να θυμίζει τη βαναυσότητα και το παράλογο του πολέμου.

⁵¹ Αδημοσίευτο υλικό του κ. Τσεπενέκα Ευστάθιου.